

“Hilâfetnâme-i Osmânî ve İttihatnâme-i İslâmî” Adlı Eserinde Ahmet Mecbûr Efendi’nin Hilâfete Dâir Görüşleri

İKİNCİ BÖLÜM

Fatih GÜZEL*

Giriş

19. asır boyunca çok sayıda İslam ülkesi batılı emperyalist ülkeler tarafından işgal edilip sömürge haline getirilmiştir. Aynı yüzyıl içinde Osmanlı Devleti de başta Rusya olmak üzere sömürgeci batılı devletlere karşı ciddi toprak kaybı yaşamıştır. Batıların saldırılarına karşı koymakta zorlanan Osmanlı Devleti, hilafetin Müslümanlar üzerindeki etkisinden istifade ederek hem kendi varlığını korumak hem de işgal altındaki Müslümanların haklarını savunmak için Pan-İslamizm/ İttihat-ı İslam politikası takip etmiştir. Pan-İslamizm, ideolojik olarak İslam’ın temel değerlerine dönmeyi, politik olarak emperyalist güçlere karşı Osmanlı halifesinin riyasetinde Müslümanları birleştirmeyi amaçlamaktadır. Osmanlı padişahları, Osmanlı hilafetinin gerekliliğini konu alan çok sayıda eser yazdırmışlardır. Bu amaçla yazılan ilk eser Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi’nin II. Mahmud’un emriyle kaleme aldığı *Hulasatü’l-Burhân fi İtaati’s-Sultan* isimli eserdir.² 19. Yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan Pan-İslamizm hareketi özellikle Sultan II. Abdülhamit döneminde Osmanlı Devleti’nin resmi politikası haline gelmiştir. II. Abdülhamit, İslam âlemi ile sıkı ilişkiler kurmuş, sömürgeci güçlere karşı halife sıfatıyla Müslümanların haklarını korumaya çalışmıştır.³ Osmanlılar hilafete itaatin gerekliliği konusunda eserler yazdırırken istilacı batılı güçler de hilafetin gücünü zayıflatabilmek amacıyla hilafetin Araplığı ve Kureyşiliğini konu alan karşı eserler yazdırmışlardır.⁴ Hilafet üzerindeki tartışmalar ve mücadeleler o

* Dr. Öğretim Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İslami İlimler Fak. İslam Tarihi ve Sanatları Böl. e-mail: fatihguzel75@hotmail.com

² Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi, *Hulasatu’l-Burhân fi İtaati’s-Sultân*, nşr. Ahbdullah Taha İmamoglu-Veli Karataş, Artuklu Akademisi, 2016, 3/1, ss. 21-54.

³ Namık Sinan Turan, “Osmanlı Hilafetinin 19. Yüzyılda Zorlu Sınavı: II. Meşrutiyete Giden Süreçte ve Sonrasında Makam-ı Hilafet”, *İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Der.*, Mart 2008, s. 281.

⁴ Ahmet Misbah Demircan, “II. Abdülhamid Döneminde Hilafet Meselesini Tartışan İki Risale”, Marmara Üniv. Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Ens., 1998, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

caktır. Yöneticiler Allah'ın huzurunda hesapta âdil oldukları ölçüde başarılı olacaktırlar. Halife devlet işlerinde ehil kimseleri istihdam etmelidir. Aksi durum Allah'a, Resulüne ve bütün Müslümanlara ihanettir. Halife, halkını korumak için her daim savaşa hazır, her türlü silahla mücehhez ordular hazırlamalıdır. Halk da cihat düşüncesi içinde imanını gereği olarak askerlik vazifesini yerine getirmeli, gerektiğinde hayatını feda etmekten kaçınmamalıdır.

Kaynaklar

- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-Sahîh*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 2002.
- Çankor, Burhan, "Ahmet Mecbûr Efendi ve Hilâfetnâme-i Osmânî ve İttihatnâme-i İslâmî", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5/1 (2017), 64-77.
- Çankor, Burhan, "Çankırlı Bir Âlim, Mutasavvif ve Şâir: Zaîmzâde Ahmet Mecbûr Efendi (1853-1919)", *Çankırı'nın Manevi Mimarları Sempozyum Bildirileri*, Çankırı, 2017, 251-270.
- Demircan, Ahmet Misbah "II. Abdülhamid Döneminde Hilâfet Meselesini Tartışan İki Risale", Marmara Ün. Ortadoğu ve İslâm Ülkeleri Ens., 1998, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfe ve'l-Mevzûa ve Eseruha's-Seyyiu fi'l-Ümme*, Dâru'l-Marife, Riyad, 1992.
- Ertaş, Hikmetullah, "Hilâfetnâme-İ Osmânî Ve İttihatnâme-İ İslâmî" Eseri Bağlamında Ahmet Mecbûr Efendi'nin (Ö. 1919) Hadis (Kaynakları/Telif Metodu) Anlayışı", *İlahiyat Alanında Yeni Ufuklar*, Gece Akademi Yayınları, , Ankara, 2019, ss. 67-107.
- Gazzâlî Ebû Hamid Muhammed b. Muhammed, *İhyâu Ulumîd-Dîn*, Dâru İbn Hazm, Beyrut, 2005.
- İbn Abdîber en-Nemerî, *et-Temhîd*, Vizâretü'l-Evkâf, Mağrib, 1967.
- İbn Adıyy el-Cürçânî, *el-Kâmil fi Duafâi'r-Ricâl*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1984.
- İbn Asâkir Ebû Kasım Ali b. Hasen, *Târihu Medîneti Dimeşk*, Beyrut, Dâru'l-Fikr, 1995, XXXIV, 216.
- İbn Hacer Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Lisaniü'l-Mizân*, Dâru'l-Beşâir, Beyrut, 2002.
- Kavak, Özgür, *Abbasi Veziri Tahir b. Hüseyinden Oğlu Abdullaha Siyasi Nasihatname*, Klasik Yayınlar, Ankara, 2012.
- Münâvî, Zeynüd-din Muhammed, *Fezû'l-Kadîr Şerhu'l-Camii's-Sağîr*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1972.
- Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî. *Sahîhu Müslim*, Dâru'l-Muğni, Riyad, 1998.
- Onay, Ahmet Talat, *Çankırı Şairleri*, Çankırı Matbaası, Çankırı, 1932.
- Râgıb el-İsfehânî, *Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü*, ter. Abdülbaki Güngör-Mehmet Yolcu, Çıra Yayınları, İstanbul, 2012.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre b. Yezîd. *Sünenü't-Tirmizî*, Dâru Garbi'l-İslâmî, Beyrut, 1998.
- Turan, Namık Sinan, " Osmanlı Hilafetinin 19. Yüzyılda Zorlu Sınavı: II. Meşrutiyete Giden Süreçte ve Sonrasında Makam-ı Hilâfet", *İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Der.*, Mart 2008, ss. 281-322.

Hilâfetnâme-i Osmânî ve İttihatnâme-i İslâmî

Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi, *Hulâsatu'l-Burhân fî İtâati's-Sultân*, nşr. Ahbdullah Taha İmamoğlu-Veli Karataş, *Artuklu Akademi*, 2016, 3/1, ss. 21-54.

Zâimzâde, Ahmet Mecbûr Efendi, *Hilâfetnâme-i Osmânî ve İttihatnâme-i İslâmî*, (Yazma), Çankırı, 1327/1909.

Zeylâ'i, Cemâluddin Ebû Mahmmmed Abdullah b.Yûsuf b. Muhammed. *Nasbu'r-Râye li Ehâdisi'l-Hidâye*, Müessesetü Reyân, Beyrut, 1997